

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΛΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΙΑ(519 B- D)

A. - Δικό μας, λοιπόν, έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που αναγνωρίσαμε πριν ότι είναι το ανώτερο, δηλαδή να δουν το αγαθό και να πραγματοποιήσουν εκείνη την ανάβαση, και, αφού ανεβούν και δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε να κάνουν αυτό που τώρα επιτρέπεται.

- Και ποιο είναι αυτό:

- Να μένουν, είπα εγώ, μόνιμα εκεί ψηλά και να μη θέλουν να κατεβαίνουν πίσω κοντά σε εκείνους τους δεσμώτες ούτε να συμμερίζονται με εκείνους και τους κόπους και τις τιμές, είτε είναι ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες.

- Μα πώς; Θα τους αδικήσουμε και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ τους είναι δυνατό να ζουν καλύτερα;

B.1 ...νόμω...: ο νόμος και η αξία του σε μια κοινωνία

Ο νόμος είναι γραπτός κανόνας που θεσπίζεται από το κράτος και ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και προς το κράτος με στόχο την ομαλή συμβίωση των ανθρώπων και την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας. Επειδή επιβάλλονται με τον καταναγκασμό και η τήρησή τους είναι υποχρεωτική, οι νόμοι, περιορίζουν οπωσδήποτε την ελευθερία του ανθρώπου, παράλληλα όμως την κατοχυρώνουν και την προασπίζουν με τους περιορισμούς που επιβάλλουν στους άλλους, δημιουργώντας μάλιστα και αντίστοιχα δικαιώματα.

Ας δούμε τώρα πώς παρουσιάζεται η λειτουργία του νόμου στην ιδεώδη πολιτεία του Πλάτωνα:

Σκοπός του νόμου: ο νόμος αποβλέπει στο κοινό καλό, στην ευτυχία του συνόλου και όχι στην ευπραγία μιας κοινωνικής ομάδας. Η φροντίδα αυτή είναι θετική για το σύνολο και αποτελεί δημοκρατική λειτουργία.

Τα μέσα που χρησιμοποιεί ο νόμος είναι η πειθώ και ο εξαναγκασμός (δηλαδή η βία). Έτσι, ο νόμος, πέρα από το ότι προσπαθεί να πείσει πως είναι σωστό αυτό που επιβάλλει, εξαναγκάζει τους φιλοσόφους να εγκαταλείψουν και να στερηθούν την ευδαιμονία τους, ενώ δεν επιτρέπει στους πολίτες να ενεργούν, εκδηλώνοντας ελεύθερα τη βούληση τους: οι ενέργειες τους πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της συνολικής λειτουργίας του κράτους (οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται...). Και όλα αυτά στο βωμό του κοινού καλού (τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τε καὶ φυλάττειν).

Βέβαια, η αναγκαστική επιβολή κανόνων και απαγορεύσεων (και κυρώσεων) βρίσκεται μέσα στη φύση των νόμων, όμως η τόσο προχωρημένη παρέμβαση στις ελεύθερες επιλογές των πολιτών και κυρίως η στέρηση της ευδαιμονίας μιας ομάδας αποτελεί αρνητικό στοιχείο, που αντιβαίνει στις δημοκρατικές αρχές. Έτσι, πίσω από τις γραμμές του κειμένου διακρίνουμε ένα κράτος που δεν αφήνει περιθώρια για ατομική ελευθερία και δράση, που ελέγχει και κατευθύνει τις δραστηριότητες του πολίτη και τις καθυποτάσσει στην κρατική εξουσία. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα καθεστώς παρεμβατικό και αυταρχικό, που θα τολμούσαμε να το ονομάσουμε και ολοκληρωτικό.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ο νόμος καθορίζει σε ένα σημείο του κειμένου και τις σχέσεις ανάμεσα στους πολίτες, οι οποίοι πρέπει να μεταδίδουν ο ένας στον άλλο την ωφέλεια που μπορεί ο καθένας να συνεισφέρει στο κοινό. Και οι σχέσεις, λοιπόν, ανάμεσα στα άτομα πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε να αποβλέπουν και αυτές στην κοινή ωφέλεια.

Προσωποποίηση του νόμου - Λέξεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά, για να δηλώσουν ενέργειες του νόμου

Στο κείμενο αυτό ο νόμος προσωποποιείται, για να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο ρόλο του μέσα στην πλατωνική πολιτεία και συγχρόνως, αμεσότητα και ζωντάνια στις επιταγές του για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας.

Οι λέξεις που δείχνουν ότι ο νόμος προσωποποιείται στο κείμενο είναι οι εξής:

- νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει
- μηχανᾶται
- συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη
- ποιῶν μεταδιδόναι
- καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει
- οὐχ ἵνα ἀφιῆ
- ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς

Έτσι, ο νόμος δίνει την εντύπωση ενός προσώπου που «με τη στάση, τις ενέργειες, τις αρμοδιότητες - γενικά με το κύρος και με την ισχύ του γίνεται ο κύριος ρυθμιστής των λειτουργιών του κράτους και των ενεργειών των πολιτών, ο κυβερνήτης, η ψυχή της πολιτείας. Βέβαια, ένας τέτοιος κυβερνήτης, όσο και αν παρουσιάζεται προσωποποιημένος υποκειμενικά, λειτουργικά είναι ένας απρόσωπος άρχοντας, που κυβερνάει ψυχρά και αντικειμενικά, χωρίς ανθρώπινα σφάλματα και παρεκκλίσεις, χωρίς συναισθηματισμούς και αδυναμίες: είναι ο κυβερνήτης για το καλό του συνόλου.

• Λέξεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά για να δηλώσουν ενέργειες του νόμου είναι κυρίως οι ρηματικοί τύποι: μηχανᾶται, συναρμόττων, ποιῶν, ἀφιῆ, καταχρῆται.

B.2. Οι λέξεις που χρησιμοποιεί ο Πλάτων για να χαρακτηρίσει το αγαθό, την πορεία προς αυτό και την προσέγγισή του, καθώς και το τι αποκαλύπτουν για τη φύση του αγαθοῦ

Οι όροι που χρησιμοποιεί ο Πλάτων

- για το χαρακτηρισμό του αγαθοῦ: μέγιστον μάθημα,
- για την πορεία προς αυτό: ἀναβῆναι - ἀνάβασιν - ἀναβάντες
- και για την προσέγγισή του: ἀφικέσθαι - ἴδωσι.

•

Στην απάντηση πρέπει να επισημανθούν ακόμα τα εξής:

• Το Αγαθό= **το μέγιστο μάθημα**, γιατί είναι η ανώτατη βαθμίδα γνώσης και αποτελεί το επιστέγασμα όλων των άλλων γνώσεων και αξιών.

• Το Αγαθό= **το βασικό προσόν ενός ηγέτη** που θα τον οδηγήσει στην ορθή διακυβέρνηση και στην ευδαιμονία της κοινωνίας

• Η **πορεία** για την κατάκτηση του αγαθοῦ είναι **ανηφορική**, (=δύσκολη και επίπονη).

• Όλοι οι άνθρωποι δε θα καταφέρουν να την ανέλθουν, διότι δε θα τους το επιτρέψει η φύση τους

• **Μόνο οι βέλτιστες φύσεις** (= οι χαρισματικές προσωπικότητες) σε συνδυασμό με την κατάλληλη παιδεία θα μπορέσουν να φτάσουν στον κόσμο των ιδεών και να θεαθούν το αγαθό.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

B.3. Ποια είναι η τριμερής διάκριση της ψυχής σύμφωνα με τον Πλάτωνα και πώς συνδέεται αυτή με την αρετή της δικαιοσύνης;

Βλ. σχολ. βιβλίο, σελ. 100-101: «Εφόσον λοιπόν το όλον.....στη θέση που του αρμόζει».

B.4. Να γράψετε δύο **σύνθετα ομόρριζα**, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: *ανάγκη, παιδεία, βίω, πράττειν, τιμών*:

- **ανάγκη:** εξαναγκασμός, πειθαναγκαστικός
- **παιδεία:** εκπαίδευση, παιδοτροφία
- **βίω:** βιολόγος, βιοιατρική
- **πράττειν:** έμπρακτος, πραγματογνώμονας
- **τιμών:** εντιμότητα, επίτιμος

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

Δημοσθένους, Προς Κάλλιππον, 1-2

1. Μετάφραση

Δεν υπάρχει πιο δύσκολη περίπτωση, άνδρες δικαστές, παρά όταν ένας άνθρωπος έχοντας δόξα και μπορώντας να ρητορεύει τολμά να λείει ψέματα και (να) προμηθεύει μάρτυρες. Γιατί είναι ανάγκη ο κατηγορούμενος να μη μιλάει μόνο για την υπόθεση αλλά και για τον ίδιο το ρήτορα, (τονίζοντας) ότι δεν είναι λογικό να πιστεύει κάποιος σ' αυτόν λόγω της φήμης του. Γιατί αν καθιερώσετε τη συνήθεια να δείχνει κάποιος περισσότερη εμπιστοσύνη σ' αυτούς που έχουν ρητορική δεινότητα και φήμη παρά στους πιο αδύναμους, τη συνήθεια αυτή θα την έχετε επιβάλει σε βάρος των ίδιων των εαυτών σας. Σας παρακαλώ, λοιπόν, εάν ποτέ μέχρι τώρα δικάσατε και κάποια άλλη υπόθεση σύμφωνα με την ουσία της χωρίς η γνώμη σας να πάει με κανέναν απ' τους δυο, ούτε με τους μηνυτές ούτε με τους κατηγορούμενους, αλλά με τη σκέψη στο δίκαιο, έτσι και τώρα να αποφασίσετε.

2.

- οὐδέν: οὐδεμιᾶς
- ἔχων: ἔχουσι
- ἔθος: ἔθει
- γνώμην: γνώμαι
- φευγόντων: φεύγων

3.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
χαλεπόν	χαλεπώτερον	χαλεπώτατον
μάλα	μᾶλλον	μάλιστα

4.

- τολμᾶ: τολμῶ, τολμῶη
- λέγειν: λεχθῆναι, ῥηθῆναι
- σκεψάμενοι: σκοπεῖσθαι
- διαγνῶναι: διάγνωθι

5.

- ψεύδεσθαι: τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο τολμᾶ (ταυτοπροσωπία)
- αὐτοῦ: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο τοῦ λέγοντος
- διὰ τὴν δόξαν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο πιστεύειν

- **τὸ δίκαιον:** αντικείμενο της μετοχής σκεψάμενοι

6.

- **ὅταν ἄνθρωπος δόξαν ἔχων καὶ δυνάμενος εἰπεῖν τολμᾷ ψεύδεσθαι:** Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοὑποθετική πρόταση. Αποτελεί λανθάνοντα υποθετικό λόγο. Με απόδοση το ρήμα της κύριας πρότασης (οὐκ ἔστιν) σχηματίζει τον υποθετικό λόγο που δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον.
- **καὶ μαρτύρων εὐπορή:** είναι όμοια με την προηγούμενη πρόταση, γιατί συνδέονται παρατακτικά.
- **εἰ γὰρ ἔθος καταστήσετε...ἢ τοῖς ἀδυνατωτέροις:** Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση. Με απόδοση το ρήμα της κύριας πρότασης (ἔσεσθε κατεσκευακότες) σχηματίζει τον υποθετικό λόγο που δηλώνει το πραγματικό (με χροιά προσδοκωμένου).
- **εἶπερ τι καὶ ἄλλο...σκεψάμενοι:** Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση. Με απόδοση το διαγνώναι σχηματίζει τον υποθετικό λόγο που δηλώνει το πραγματικό. [είναι εξαρτημένος από το δέομαι. Σε ευθύ λόγο θα είχαμε εἶπερ τι καὶ ἄλλο πράγμα ἐδικάσατε - οὕτω καὶ νῦν διάγνωτε (προστακτική)]